

Het is raadzaam het boek gedoseerd en hoofdstuk voor hoofdstuk te lezen. De hoeveelheid informatie die in tekst en figuren wordt aangeboden is vrij hoog en de behandelde items geven soms aanleiding tot sombere vooruitzichten. De toon van de inleiding en het slot van sommige bijdragen kan wat belerend overkomen.

Deze bezwaren vallen echter in het niet bij het prachtigs dat *Opgewarmd Nederland* te bieden heeft. Met deze uitgave wordt wetenschap genieten en wordt het drama dat zich momenteel in onze flora en fauna voltrekt een feest van herkenning, een feest voor de slecht verspreidende soorten helaas meer het karakter van een begrafenis heeft. Iedere Nederlander zou het boek moeten lezen en de documentaires moeten zien. De initiatiefnemer van het project, Rolf Roos, heeft met deze uitgave een grootse prestatie neergezet en ik hoop dat *Opgewarmd Nederland* het land uit zijn ontwetendheid doet ontwaken.

Hans Kruijer

Boekbespreking 3

M. Hermy & G. de Blust (red.), *Argus VZW*, Natuurpunt VZW en Uitgeverij Davidsfonds, Leuven, 2004, 451 pag., € 44,00, ISBN 90 5826 266 9. — Dit rijk geïllustreerde boek is de volledig vernieuwde, sterk uitgebreide heruitgave van het gelijknamige boek uit 1989. Het behandelt met bijdragen van 29 auteurs bijna alle aspecten van natuurbeheer in Vlaanderen.

Het boek wordt onderverdeeld in drie delen. Een inleidend overzicht gaat in op de (veranderde) maatschappelijke plaats van natuurbehoud en -beheer, de (veranderde) ecologische relaties van een natuurgebied met haar omgeving en de mogelijkheden van natuurontwikkeling om te komen tot nieuwe natuur. Het grootste deel van het boek wordt ingenomen door een overzicht van belangrijkste ecosystemen (stromend water, moeras/stagnant water, graslanden/ruigten, heiden, duinen en bossen) met vele aspecten van het actuele natuurbeheer. Het derde deel van het boek zoekt naar een geïntegreerde aanpak van natuurbeheer en pleit voor een keurslijf van beheerplanning en -evaluatie.

De tekst wordt begeleid door vele prachtige foto's van Marc Sloomackers en illustratieve resultaten uit onderzoek in tabel en figuur. Ook zijn er diverse intermezzo's waarin aspecten (onder andere distels en natuurontwikkeling, zaadvoorraad) onder de loep worden genomen.

Hoewel het boek is geschreven voor Vlaanderen, komen op vele plaatsen voorbeelden uit de Nederlandse praktijk aan de orde. Natuurlijk ontbreken hier en daar specifiek voor Nederland spelende accenten (bijvoorbeeld begreppeling van blauwgraslanden). De meest belangrijke aspecten komen echter uitgebreid aan bod, inclusief discussies rondom het inzetten van begrazing met gedomesticeerde dieren. De auteurs schetsen hier een genuanceerd beeld en erkennen dat de invloed van begrazing op de biodiversiteit moeilijk te voorspellen is en dat begrazing niet altijd voor alle soorten goed uitpakt. Ze bevelen aan om naast het duidelijk formuleren van beheersdoelen vooral door beheerevaluatie te laten bepalen in hoeverre en in welke vorm begrazing als beheersvorm geschikt is.

Relatief onderbelicht is het beheer van kleine landschapselementen, zoals poelen, sloten, houtwallen en heggen. Expliciete cultuurelementen zoals akkers en muren ontbreken zelfs geheel.

Al met al verplichte kost voor een ieder die betrokken is bij natuurbeheer in Vlaanderen en Nederland.

Baudewijn Odé